

РЕЦЕНЗИЯ

**за кандидатурата на гл. ас. д-р Михаил Тодоров Луканов
по конкурс за академична длъжност „Доцент“
по Музикознание и музикално изкуство
(история на популярната музика)
в област на висше образование 8. Изкуства
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
обявен от Институт за изследване на изкуствата - БАН
в „Държавен вестник“ бр. 65 / 12.08.2022 г.
от проф. д-р Иванка Влаева
Югозападен университет „Неофит Рилски“**

В обявения конкурс участва един кандидат – гл. ас. д-р Михаил Тодоров Луканов. Документацията по конкурса е пълна и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ. Представените дейности отговарят на минималните национални наукометрични показатели за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

Гл. ас. д-р Михаил Тодоров Луканов е музикант с дългогодишен опит в областта на музикалното изкуство. Завършва средното си образование в СМУ „Любомир Пипков“ със специалност „Контрабас“. Учи „Композиция“ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ (1989-1994). След това завършва магистърски степени в СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по класически и нови филологии. Там придобива квалификации за учител по английски език в средните училища (2002-2004) и преводач-редактор (2004-2005). Получава ОНС „Доктор“ през 2012 по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство. Работи като преподавател по английски език, а от 2013 година е главен асистент в сектор „Музика“ на Института за изследване на изкуствата – БАН. Автор е на музика и хорови аранжimenti. Получава награди за свои хорови произведения в няколко национални конкурса. Член е на Съюза на българските композитори.

За настоящия конкурс Михаил Луканов представя научноизследователска, публикационна и проектна дейности. Тези дейности са систематизирани в няколко групи показатели: А) Дисертационен труд „Конвенция и иновация в българската рокмузика: върху опита на формация "Студио Балкантон" за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“. В) Хабилитационен труд „Музиката на арената на българския цирк“, De Artibus Monographiae № II, Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2020, 200 с. Г) Публикувано 1 издание на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "Доктор" – „Конвенция и иновация в българската рокмузика: върху опита на ФСБ“, ИИИЗк, 2018, 150 с.; 6 статии, публикувани в специализирани издания; 1 монография „Мильо Басан – Живот и творчество“, Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2017, 132 с. Д) Посочени са цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 10. Е) Участие в научни и образователни проекти – 2 национални, 1 международен. Има 3 награди за вокална музика от национални конкурси. Посочените публикации, цитирания и дейности отговарят на минималните национални наукометрични показатели за заемане на академичната длъжност „Доцент“.

Музикалният опит и посочените умения на Михаил Луканов са много добра база за неговите научни интереси. Той е избрал за изследване важна тематика, която е свързана с областта на обявения конкурс – история на популярната музика. Темите са нови и актуални. С тях се представят процеси, събития и личности, които не са били разглеждани цялостно досега. Много ценно е, че така се съхранява и систематизира знание за музиката в развлекателната култура на България от началото на XX век до 80-те години на XX век. Основните приноси на Михаил Луканов са свързани: с изследване на музиката на арената на българския цирк, с представяне на някои значими личности в българската популярна музика, с анализ на разбиранията за авторството и креативността в попмузиката, както и с нейни специфики.

Ще се спра по-обстойно на хабилитационния труд на Михаил Луканов, защото в него се включват и другите изследователски области, представени в материалите за конкурса. Това е и изследването с най-приносен характер. Монографията „Музиката на арената на българския цирк“ представя темата за мястото и разновидностите на музиката, използвана в българското цирково изкуство. Монографията се състои от 200 страници – от тях 128 страници са основен текст. Книгата има увод, седем глави, заключение, осем приложения (интервюта с някои от респондентите) и библиография. Използвани са печатни и електронни източници на латиница и на кирилица. Включени са изображения и нотни примери.

В увода се представя актуалността и необходимостта от изследването на цирка като специфичен медиатор на музикални прояви. Посочва се неговата роля за утвърждаване и развитие на популярната музика в България. Точно и ясно са формулирани обектът, предметът, целта, задачите и методиката на изследването. Посочва се, че цел на изследването е да покаже исторически характерни музикални изяви, личности и изпълнителски състави на цирковата сцена в България, както и да направи обобщения за тяхното място и значение в българската култура.

В Първа глава „Циркът и музиката“ се представят характеристики на съвременния цирк и музикалният компонент в него. Анализират се функциите на музиката в различни моменти пред началото и в рамките на цирковите представления. Посочват се музикални жанрове (т.нар. цирков марш, полка, галоп, фокстрот и др.), които са свързани със специфики на определени номера в програмите на цирка. Очертава се диапазонът на често използвания музикален репертоар – от танци, джаз стандарти до симфонична, оперна и оперетна музика. Така се разкриват различни модели на авторско мислене и съответстващите им решения, които са в съзвучие с избраните циркови номера. Отбелязва се една от спецификите в българските програми – включване на ансамбли за народна музика и танци.

Втора глава представя „Някои български циркове“. Исторически се проследява началото и развитието на цирковото изкуство в България. Прави се преглед на важни гастролни чужди циркове, както и на появата и трансформациите на български трупи. Акцентът е върху музиката. Специално място се отделя на музикалната клоунада, ролята на т.нар. куплетисти и виртуозите инструменталисти. Разглежда се развитието на оркестрите (напр. утвърждаването на бигбенда в цирковите представления), цялостните постановки и хореографиите.

Трета глава представя „Оркестри и диригенти“ в българските циркови програми. Исторически се проследява използването на различни инструментални и оркестрови състави (от камерни състави и духови банди до бигбенд), техните водачи/лидери и диригенти. Посочва се дейността и ролята на ключови фигури, които имат принос за развитието както на музиката, използвана в цирка, така и за определени насоки в популярната музика в България. Разглеждат се репертоарът и аранжиментите на музикалните състави при работата им в циркови програми. Достига се до изводи за етапите в сложния път, който изминават българските музиканти при работата си в различни циркове от създаването на цирковото изкуство в България до 80-те години на XX век.

Четвърта глава проследява „Гастролни в чужбина“ на български циркови трупи. Обект на внимание са много знакови гостувания в Румъния, Полша и Израел през 50-те и 60-те години на XX век. Посочва се важното място на определени състави и солисти – например джазът на „Оптимистите“, Лиана Антонова, Снежка Добрева, Леа Иванова, трио мундхармоники „Олимпия“.

В пета глава се разглежда т.нар. „Музикална клоунада“, което е важен принос в изследването. Достига се до заключение, че музикалната клоунада в България е свързана с оперния и с оперетния жанрове. Очертава се дейността на първите български музикални клоуни и техните специфики. Представят се буюфосинхронисти и техни изпълнения в циркови представления. Обобщава се

значението на музикалната клоунада в български контекст като култивиране на вкус към музикалносценичните изкуства и като база за следващи достижения на българските хумористи.

В следващата шеста глава се анализира ролята и значението на „Куплетисти“ – автори на текстове и песни със злободневен характер, чиито изпълнения съпровождат скечовете на клоуните. Представят се основни личности в този жанр – като Стоян Миленков и Якоб Голдщайн (Джиб). Приноси са заключенията на Михаил Луканов, които дефинират западноевропейските и българските модели в тяхното творчество. Така например за Стоян Миленков се посочват създадените от него песни, които следват интонационни модели от френския шансон, и други, които са в духа на шопския фолклор.

Седма глава разглежда „Виртуозността и цирка“ като специфика и за музикалните изпълнения. Анализират се дейността на някои знакови музиканти и техните виртуозни изяви на арената на българския цирк. Правят се отправки към виртуозни изпълнения на музиканти от Европа – например на Барон Буйка. Ценни са наблюденията за два специфични ансамбъла – мундхармоничен квартет „Брио“ и трио мундхармоники „Олимпия“. Приноси са изводите за взаимовръзката между виртуозността в цирковото изкуство и музикалната виртуозност, която води до ексцентрични художествени решения на музикалните номера.

В заключението се достига до важни изводи в изследването и те имат приносен характер. Михаил Луканов обобщава, че анализите на музикалните практики, използвани на цирковата арена, са основание да се говори за музика в цирковите представления, а не за обособен вид (видове) циркова музика. Друг съществен извод е, че музиката в цирка трябва да се разглежда от гледна точка на нейната функционалност. Важен е и изводът, че в средата на XX век цирковите спектакли в България се превръщат в оазис и едно от малкото места за изява на конкретни музиканти и видове музика (например джаз). Някои

циркови изпълнения се обособяват и като възможност за култивиране на вкус към други сценични изкуства.

Приложените интервюта в хабилитационния труд са ценен принос, тъй като представят рефлексите на участници в изследваните явления и събития.

Обобщено приносите в представените материали на Михаил Луканов за конкурса може да се очертаят в няколко посоки. От една страна, те са свързани с музиката на цирковата арена като съществена част от историята на популярната музика в България (основно в анализирания хабилитационен труд). От друга страна, се представят достиженията и ролята на определени личности в популярната музика в България през първата половина и средата на XX век (ще посоча изследването за Мильо Басан). От трета, популярната музика се разглежда в две от представените публикации от теоретична и философско-естетическа гледна точка чрез анализ на понятия като автор, авторство, творчество. Това може да се възприеме и като заявка за следващи изследвания в тази насока.

Бих препоръчала по-голяма прецизност при използването на някои преводи на музикална терминология, имена на музиканти, произведения и цитиране на електронни източници.

В заключение заявявам, че научните публикации и дейности, представени за конкурса, отговарят като обем и съдържание на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Приносите и цялостната научна дейност на кандидата са основание убедено да предложи на уважаемия Научен съвет на Института за изследване на изкуствата да избере гл. ас. д-р Михаил Тодоров Луканов за академична длъжност „Доцент“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

София, 6 януари 2023 г.

проф. д-р Иванка Влаева